

Statusen til Politihøgskolens teoretiske fag, og deres kobling og relevans for forebyggendefaget

Vitenskapelig essay

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr: 97

Antall ord: 6492

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	s.2
Fortellinger.....	s. 3
Motivasjon og forforståelse.....	s. 4
Oppbygging og problemstilling.....	s. 4
Hva er forebyggende politiarbeid?.....	s. 4
Vitenskap og etikk.....	s. 6
Teori	
Narkotika.....	s. 7
Graffiti.....	s. 8
Hvem skal sjekkes?.....	s. 11
Straffen for tilgrising.....	s. 12
Straffens resultat.....	s. 14
Drøftelse	
Forventninger til politiyirket.....	s. 15
Pretensiøse begreper?	s. 16
Den kompliserende kunnskapen.....	s. 17
Fra teori til forebyggende.....	s. 19
Avslutning.....	s. 20
Bibliografi.....	s. 21

Innledning

Dette er et vitenskapelig essay om statusen til Politihøgskolens teoretiske fag¹, og disses kobling og relevans for forebyggendefaget.

En artikkel publisert den 25.11.13 på Politiforum.no refererer politistudentenes tilbakemeldinger om undervisningen på Politihøgskolen.² Den viser at i et utvalg på 520 studenter, så ønsket 83,3 % av elevene et større fokus på «politifaglige områder» som arrestasjonsteknikk, våpentrening og kriminalteknikk. Dette kan sees i sammenheng med at 72,9 % ønsker mindre vektlegging av hovedområdet «Politi og samfunn». Dette hovedområdet rommer fag som kriminologi og yrkesetikk, altså temmelig teoretiske og samfunnsfaglige fag. Ifølge undersøkelsen er det sosiologi som er det minst verdsatte faget blant studentene, og noen ønsket å fjerne det i sin helhet.

Jeg mener at Politihøgskolens teoretiske fag er viktig for å kunne drive med forebyggende politiarbeid. Videre mener *jeg* at arrestasjonsteknikk, våpentrening og kriminalteknikk er viktig, men *lite relevant* for evnen og viljen til å arbeide forebyggende. Kan jeg herfra utlede at majoriteten av politihøgskolestudenter er lite interessert i drive med forebyggende politiarbeid? Nei, men jeg er av oppfatningen at svært mange av mine medelever avfeier de teoretiske fagene fullstendig.

Bourdieu (Christoffersen 2011, s.60) snakker om hvordan det dannes regjerende og ikke-diskuterbare holdninger innad i ulike kulturer eller samfunn. Disse er meninger som ikke blir tematisert eller stilt spørsmål ved, og Bourdieu kaller dem for «doxa». Jeg mener den typiske kritikken av sosiologi og kriminologi som ofte høres er eksempler på doxa innad i studentkulturen vår. Grunnen til at disse holdningene ikke blir gjenstand for kritikk, kan være at det vil innebære og utfordre maktinteresser. Derfor ønsker jeg nettopp å tematisere denne kritikken. Dette vil jeg gjøre ved på vise til konkrete utsagn fra medstudenter som jeg har hørt i løpet av mitt første og siste år på Politihøgskolen.

---

¹ Teoretiske fag er i denne oppgaven definert som samfunnsorienterte fag som sosiologi og kriminologi.

² Undersøkelse om politistudenters fornøydhhet med undervisningen fra 2013. Tatt fra nett den 07.04.15. http://politiforum.no/filestore/Politiforum/Filer/Vedlegg_til_artikler/PFStudentene-underskelse2013.pdf

Fortellinger

Det er på slutten av første året. Vi har sosiologi, og læreren viser en fane på Powerpoint presentasjonen om tilstanden til fengsels-innsatte i Norge³ fra 2008. 70 % er arbeidsledige, 60 % er rusmisbrukere, 40 % har ungdomsskole som høyeste utdanning, 40 % er under fattigdomsgrensen, og 50 % har kroniske sykdommer. Kort fortalt så har majoriteten av innsatte langt flere utfordringer enn kun å sitte fengsel.

Studentene rører seg i stolene ettersom foreleseren kommer med disse statistikkene. Jeg hører utilfredse lyder rundt meg. En student rekker opp handa og spør, «*Ja, skal vi bare la være å sette dem i fengsel fordi de har det vanskelig? Enhver er ansvarlig for valgene de tar i livet. Vi gjør jo bare jobben vår*».

To år senere har vi gjennomført tredjeårets modul, «Politi og samfunn», og mange var sliten og lei på grunn av mye teoretisk undervisning. I relasjon til denne undervisningen hørte jeg svært mange av mine klassekamerater komme med utsagn som, «*dette er jo bare en masse store ord*». Et annet lyder, «*Hva er vitsen med å lære en masse begreper for ting vi vet hvordan fungerer? Vi trenger ikke masse store ord for å gjøre jobben vår*». Dette kan sees i sammenheng med en politimanns sitat i Myhre Lie (2011, s. 327), «*Vi veit nemlig hvordan dette skal gjøres, med hode og hjerte, og trenger ikke nye ord for å fortsette å gjøre det samme*».

Senere samme året er jeg på fest med venner fra skolen. Jeg hører noen ved siden av meg begynne på en tirade om hvor idiotisk kriminologien er. «*Hvis noen bryter loven, så skal vi ta dem. Så enkelt er det. Hvorfor skal vi synes synd på noen som ikke følger loven? De skulle ha tenkt seg om*». Han får naturlig nok god respons fra folk rundt, men jeg synker irritert inn i meg selv.

---

³ Hentet fra nett 28.04.15 - <https://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/jd/tema-og-redaksjonelt-innhold/kampanjesider/2008/straff-som-virker-2/hvem-sitter-i-fengsel/id526654/>

Motivasjon og forforståelse

De teoretiske fagene har gitt *meg* et kjempestort utbytte. Fagene har gjort meg i stand til å se mer helhetlig på kriminalitet som samfunnsproblem. Jeg er interessert i årsaksforklaringer for kriminalitet, og ikke bare skyldfordeling. Jeg ser at politiyrket og politirollen er komplisert, og jeg mener at systemet fungerer dårligere når denne kompleksiteten ikke anerkjennes av politifolk.

Teorien har altså blitt til kunnskap som jeg setter stor pris på. Men *hvorfor føler jeg meg så alene om dette?* Jeg opplever å være i følelsesmessig og intellektuell utakt med mine medstudenter. Det er trist, og ikke sjeldent irriterende. Jeg forblir oftest stille når jeg egentlig har lyst til å diskutere. Det føles som det ikke er rom for, eller at det ikke kan komme noe konstruktivt ut av det å være kritisk. I verstefall blir jeg avfeid som en pretensiøs bedreviter. Jeg vil kanskje oppfattes som litt pretensiøs iblant, og særlig i diskusjoner med de teoretiske fagene som tema. Det er imidlertid ikke målet mitt å hevde noen intellektuell overlegenhet. Jeg har bare endt opp der at disse fagene er viktige for meg.

Oppbygging og problemstilling

Oppgaven min er en fenomenologisk teoretisk drøftelse av studenters vanskeligheter ved å se nytten og/eller relevansen i de teoretiske fagene.

Jeg vil vise hvordan jeg forstår og vurderer hva «forebyggende politiarbeid» er. Videre vil jeg si noe om de siste års økende fokus på vitenskap i politiyrket. En stor del av oppgaven er en redegjørelse for sosiologisk og kriminologisk teori som har betydning for min evne og vilje til å drive med forebyggende arbeid.

Til sist ønsker jeg å bruke fortellingene og redegjørelsen for teori i en fenomenologisk drøftelse. Jeg vil reflektere rundt noen av de sosiale forholdene og mekanismene som leder opp til kritikken av de teoretiske fagene. Med andre ord vil jeg vurdere disse doxa som et fenomen i studentmassen.

Problemstillingen min er: hvilken betydning har de teoretiske fagene sosiologi og kriminologi for studenters evne og vilje til å drive med forebyggende politiarbeid *i ordenstjenesten*?

Hva er forebyggende politiarbeid?

Politiarbeid forklares i politilovens § 1 i forhold til dets mål, og i § 2 i forhold til de konkrete oppgavene. Sentralt står beskyttelse av borgere og eiendom, kriminalitetsbekjempelse og opprettholdelse av ro og orden. § 2 nr. 2 sier at politiet skal *forebygge* kriminalitet.

Gundhus (2014, s.178) viser hvordan forebygging opp gjennom tiden har blitt sett på som en indirekte konsekvens av politiarbeid, heller enn noen egen retning. Det er et mangfold av måter å forstå det forebyggende faget, og dette har gjort det vanskelig å skape en felles forståelse og enighet om hva det går ut på.

Jeg vil i stor grad bruke Myhre Lies (2011) forståelse av hva forebyggende politiarbeid er. Hun forklarer det mest selvfølgelig, om hvordan «å forebygge» handler om å være i forkant av uønskede hendelser. Samtidig er det også forebyggende politiarbeid å drive med tillitsbygging. Jeg vil trekke fram tre poeng jeg forstår som suksessfaktorer for politiets forebyggende arbeid.

Det første poenget er at kriminalitetsforebygging skal tilrettelegge for at lover følges, og at flest mulig har en tilhørighet til samfunnet. Arbeidet skal således *bidra* til at folk ønsker å følge loven, og at de har tillit til for eksempel politiet.

Det andre poenget er at vårt forebyggende arbeid må vurderes ut fra hensikten det har, og hvilke følger det får. Det er viktig at ikke negative og utilsiktede konsekvenser overskygger de positive.

Det tredje og siste poenget er at arbeidet vårt skal være *kunnskapsbasert*. *Kunnskapsbasering* kan forstås som de siste tiårs økte fokus på å systematisere erfaringene våre for å gi politifaget et vitenskapelig fundament. Dette fundamentet skal også bygges på annen kunnskap enn den politifaglige (Myhre Lie 2011, s.324). Eksempler er kriminologi for å forstå kriminalitet, rettsvesen og straff. Videre er sosiologi nødvendig for å få et helhetlig perspektiv på menneskelig samhandling i samfunnet.

Poenget om kunnskapsbasering er det viktigste for meg, og jeg mener det er kjernen i hva det vil si å arbeide forebyggende. Hvis man skal stoppe uønskede hendelser før de inntreffer, så må man forsøke å forstå hva som utløser dem. Videre må man la denne forståelsen påvirke tiltakene man iverksetter, og justere tiltakene etter hvert som man ser hvor de leder.

Vitenskap og etikk

Politiet er et fullkomment eksempel på en profesjon, slik jeg forstår Christoffersen (2011) sine tanker. Vi har en egen utdanning som er nødvendig for å arbeide som politi. Utdanningen har de siste årene fått et større fokus i forhold til å ivareta politiets akademiske standard. Den skal bygge på anerkjent erfaringskunnskap og vitenskap. En av grunnene til dette må være politiembetets monopol på maktbruk, og at dette må forvaltes riktig. Vi er nemlig gitt eneretten på å bruke makt innenfor landegrensen, slik at vi skal kunne ivareta vårt politiske mandat. Mandatet om å bekjempe kriminalitet, og å opprettholde ro og orden er særlig avhengig av at vi har dette monopolet.

Straffeforfølgningen av narkotika og graffiti ble på 90-tallet en sterkt økende del av straffeapparatets politiske mandat. De teoretiske fagene i pensumet vårt gir imidlertid mye kritikk av mandatet og metodene vi har brukt. Nortvedt (Christoffersen 2011, s.24) peker på at vi som profesjonelle har et ansvar om å handle til våre klienters beste. Vi er nødt til å vurdere om handlingene våre er til enkeltpersoners eller samfunnets beste, uansett om vi har et politisk mandat for utøvelsen vår. Vi opererer med en profesjonsetikk, og denne etikken er en stor del av min motivasjon for å skrive denne oppgaven.

Jeg ønsker å redegjøre for teori rundt graffitiens framstøt, og om narkotikaens «reise» til å bli samfunnsproblem nummer én. Jeg ønsker å vise hvordan kampanjer kan endre folks perspektiv på samfunnsfenomen. Jeg ønsker å vise hvordan samfunnet støter fra seg hele grupper, og skaper kriminalitet. Jeg vil vise at politiets arbeid har latt seg styre av et politisk mandat, heller enn kunnskap.

Narkotika

Christie (2003) beskriver hvordan samfunnet kan miste seg selv av syne i dets utpekning av samfunnsproblem. Hvilke samfunnsproblemer er det aller viktigst å få bukt med? Fattigdom, arbeidsløshet, mangel på sykehjemsplasser eller frafall i skolen? Til dette spørsmålet var 90-tallets svar «narkotika». Løsningen på problemet ble intensivering av straffeapparatets innsats.

Narkotika er nemlig en svært nyttig forklaring på hvorfor samfunnet har en underklasse, et «filleproletariat⁴». Den tjener som et symbol for alt annet. En «god fiende», forklarer Christie (2003). Kritikken av velferdsstatens mangler blir svakere. Den fordervende virkningen av narkotika overskygger samfunnsproblemene som nevnt ovenfor. Narkotika er monstret som kan gjøre dine barn til slaver. En stortingsrepresentant bygget i 1992 opp rundt oppfatningen om narkotika som det aller største samfunnsproblemet. Han påsto at Oslos heroinister samlet trenger mellom 3 og 4 milliarder kroner i året til sitt forbruk, og at de skaffer disse pengene gjennom kriminalitet (Andenæs 1996, s.78). Politiet blir gitt brede fullmakter til å føre krig mot narkotikaens brukere og selgere. Til tross for denne opptrappingen fra straffeapparatet sin side, ser man ikke noen nedgang i narkotikakriminalitet. Hvorfor ikke?

Folk ruser seg av mange forskjellige grunner, uansett om det er narkotika eller lovlige rusmidler som alkohol og tobakk. Pedersen (1998) viser til at folk i begynnelsen av rusbruken assosierer den med noe positivt. Rusen tjener som et «sosialt lim», og en måte å slippe seg løs. For noen tjener den som en slags selvmedisinering for sosial angst, eller andre underliggende psykiske problemer. Noen går fra rekreasjonsrusbruk til *rusmisbruk*, både når det gjelder lovlige og ulovlige rusmidler. Her viser Pedersen at veien til *rusmisbruket* er vesentlig kortere for dem som har mindre ressurser, enn dem som har flere. Med ressurser mener jeg alt fra selvfølelse til økonomi, eller ressursen i et sosialt og familiært støtteapparat. Samtidig er det mange som misbruker narkotika uten å ty til finansieringskriminalitet. Disse menneskene er relativt velfungerende i samfunnet, og misbruket skjer i stor grad innen deres private sfære. Her synes altså ikke narkotikabruken. Politiet kan gjøre vesentlig mindre for at disse personene blir tatt.

---

⁴ Filleproletariat er et marxistisk begrep på den nederste samfunnsklassen, typisk befolket av tiggere, tyver, prostituerte og hjemløse(Østerberg 2003, s.124).

Illusjonen om at mennesker aktivt *velger* et liv som gatenarkoman er fordømmende, men likevel rådende blant mange selv i dag. Christie spør hvem som planlegger å bli gatenarkoman. Jeg tror ingen gjør det Det bare skjer, derav uttrykket «å *havne* på kjøret». Pedersen (1998) oppsummerer en liten del av omfattende forskning som viser sammenheng mellom fattigdom, arbeidsledighet, tilhørighet til de lavere samfunnssjikt og tilværelse som *gatenarkoman*. Noe av denne forskningen kan leses i straffelovkommisjonens utredning⁵ fra 2002, der tre av fem kommisjonsmedlemmer gikk inn for en avkriminalisering av bruk, besittelse og erverv av narkotika. Ragnar Hauge, et av medlemmene i kommisjonen, skriver i en artikkel⁶ hvordan forslaget ble avvist. Daværende justisminister kom imidlertid med en uttalelse om at politiet ikke skulle «jakte» slitne narkomane. Hauge skriver videre at avvisningen av forslaget deres ikke var basert på skadevirkningene en tror det vil ha, eller ungdommens oppfattelse av en slik endring. Det mest avgjørende var at en mer human narkotikapolitikk ville resultert i tap av velgere.

Graffiti

Fenomenet «graffiti⁷» og dens kultur med opphav i New York, USA, kom til Norge på 80-tallet. Sorokin definerer kultur som «*helheten av de betydninger, verdier og normer som de interagerende personene besitter, og helheten av de materielle formidlere som objektiverer, sosialiserer og bringer videre disse betydninger*» (Østerberg 2010, s.89). Det sentrale å dra ut av definisjonen er at «formidlerne», altså deltakerne i graffiti-kulturen, gjør enkelte verdier og normer objektive mellom seg selv. Språket deres, meningene deres, klærne deres og interessen deres for graffiti. Deres felles forståelse av hva som er viktig blir forsterket og bragt videre gjennom samhandlingen deres.

---

⁵ NOU 2002:4

⁶ Tatt fra net 29.04.15 -

<http://www.jus.uio.no/ikrs/tjenester/kunnskap/kriminalpolitikk/meninger/2010/avkriminaliseringavnarkotikabruk.html>

⁷ Graffiti er mangeartet, og det er forskjell på en «tag» og en «piece». Jeg kommer imidlertid ikke til å redegjøre for graffitiens spekter i denne oppgaven. Derfor forenkler jeg ved å bruke ordet «graffiti» om all spraymaling.

Kulturen fikk medieomtale for første gang i VG den 9. oktober 1984, og da i en positiv vinkling (Høigård 2007, s.113). Det var ikke før på tidlig 90-tallet at graffiti *virkelig* fikk befestet sin identitet som et *samfunnsproblem*.

80-tallets likegyldighet til graffitien endret seg i takt med kontrollapparatets⁸ kampanjer og medias stadig mer kritiske omtale. «Malere» ble til «pøbler», og «kunst» ble til “skadeverk”. Graffiti miljøer som i utgangspunktet var antidop, antirasisme og antivold, ble framstilt som et sammensurium av vold, narkotika og indre justis (Høigård 2007, s.192). Graffiti ble et eneste stort symbol på ungdommens fordervelse og store samfunnsomkostninger.

Ungdommene måtte få en reaksjon fra samfunnet, men det er svært vanskelig «å ta noen i akten». Høigård (2007, s.266) beskriver en hendelse fra politiarkivet der en unggutt som bar på spraybokser ble innbragt etter politiloven, fordi han ikke hadde legitimasjon på seg. Det fremkom av politiets datasystemer at ungdommen hadde uoppgjorte saker på seg for graffiti. Ungdommen ble da dimittert og sprayboksene hans ble beslaglagt. Dette framkommer av anmeldelsen, som etterpå ble henlagt med grunnen at «anmeldtes forhold ikke er straffbart». Det var sannsynlig at ungdommen hadde eller skulle gjøre graffiti, men politiet hadde ingen konkret hendelse knyttet til beslaget. Tiltaket går på bekostning av rettssikkerheten, og kan utvilsomt oppleves som urettferdig. Hendelsen som nevnt var ifølge Høigård svært vanlig.

Anmeldelser ledet altså som oftest til henleggelse, og dermed ingen strafferettslig konsekvens for ungdommene. Denne framgangsmåten fra politiet sin side gav ungdommene en reaksjon i sakene der vi ikke kunne bevise det straffbare forholdet. Høigård (2007) betegner dette som «gatestraffing», en selvstendig form for politikontroll. Idéen er at ungdommene skal merke at det de holder på med ikke er greit, og at politiet følger med på dem. Denne tanken kan sammenlignes med og sees i forhold til «stopp og sjekk» metoden. Den brukes særlig for å avdekke narkotikakriminalitet men også for «å uroe» kriminelle miljøer. For å vise at politiet har dem under oppsikt (Finstad 2000, s.115).

«Stopp og sjekk» metoden til politiet er et verktøy som politiet bruker mot utvalgte personer. Disse personene velges ut ved at politiet tar i bruk det Finstad (2000, s.62) har kalt *politiblikket*.

---

⁸ Uttrykket “kontrollapparat” brukes for å demonstrere at flere offentlige aktører enn politiet og rettsvesen spilte inn på forfølgelsen av graffiti. Sporveien og NSB var også organisert i dette arbeidet.

Politiblikket representerer den inngripende og kontrollerende, men også hjelpende og beskyttende måten som politiet betrakter verden rundt seg på jobb. Politiblikket på sitt mest erfarne synes for *meg* å være blant egenskapene som gir mest anerkjennelse i ordenspolitiet. Det handler om å se og oppfatte, å være *på*, og «å lukte» kriminalitet. Hva er det som ikke passer inn? Hva er det som kan representere en mulig arbeidsoppgave i de rolige nattetimer?

Finstad (2000, s.115) viser til et problem ved denne måten å betrakte verden rundt seg. Gjennom arbeidet vårt kommer vi jevnlig i kontakt med menneskene som begår lovbrudd, og det er ikke til å unngå at vi ser mønstre. Disse mønstrene kan føre til at vi danner oss stereotypier og fordommer, eksempelvis om en «kriminell» sitt typiske utseende, eller klesdrakt. «*Ikke bare er politiblikket et produkt av erfaring, erfaringen er også en del av politiblikket*» (Nafstad 2011). Jeg forstår det som en sirkulær prosess der erfaringen vår øker i takt med fordommene våre.

Finstad anslår at så mange som 60 % av personene som ble stoppet under feltarbeidet hennes, hadde noe på rullebladet. Erfarne politibetjenter er således meget dyktig når det gjelder å peke ut personer eller biler som de tror kan være involvert i noe kriminelt. Så hva er egentlig problemet? Det er ikke så veldig ofte at det tar feil, og er det så ille at vi stopper en fyr og spør hvem han er?

Finstad skriver at politiet leter etter en bestemt type folk, nemlig «gatefolket». Det er disse menneskene som tilbringer store deler av tiden i det synlige bybildet, og som gjerne har narkotika som en styrende faktor i sitt livsmønster. Nafstad (2011) demonstrerer hvordan menneskers utseende endrer seg i takt med rusmisbruk, og konsekvensene dette har for deres evne og vilje til å være ute blant folk. «Stopp og sjekk» situasjoner med oss er bare en av mange ubehagelige situasjoner en rusmisbruker kan bli stilt overfor. På samme måte oppleves det utvilsomt ubehagelig og urettferdig for en ungdom å bli stoppet og ransaket for spraybokser. Det er ofte ikke til å unngå at politiets tiltak oppfattes som ubehagelig for den det retter seg mot. Jeg mener imidlertid at vi i hvert enkelt tilfelle må vurdere om gevinsten vi oppnår er større enn ubehaget vi forårsaker.

Hvem skal sjekkes?

På 50-tallet ble kriminologer mer og mer opptatt av hvordan straffelovgivningen blir til. De kom fram til at den i stor grad sprang ut av særegne grupper sine interesser, og da de som har politisk makt til å få gjennomslag for sitt syn (Hauge 2001). Hva som er kriminalitet er altså i langt større grad et uttrykk for hvilke verdier som råder i samfunnet, heller enn noen slags objektiv naturgitt selvfølgelighet. Videre har en persons klassetilhørighet og kjennetegn mye å si for om han blir straffeforfulgt, og ikke bare valgene personen tar. Schaft (2007) viser til mange forskjellige stadier i utvelgelsesprosessen av *hvem* som straffes for *hva*. Hvilke uønskede handlinger blir avvik, hvilke avvik blir kriminalisert, hvilke kriminaliserte handlinger blir oppdaget og/eller anmeldt, og hvor hardt forskjellige kriminelle handlinger straffes. Denne utvelgelsesprosessen resulterer i lovgivning og rettspraksis som utsetter de mest fattige for det strengeste straffene.

Høigård (2007, s. 188)bidrar til denne forståelsen ved å beskrive kriminalitet som «naturaliserte og størknede maktforhold». I dette perspektivet er det meningsfylt å se på graffiti fenomenet som et motsetningsforhold mellom grupper og kulturer, heller enn politiets og rettsvesenets «kamp mot kriminalitet».

På den ene siden en graffiti kultur med overvekt av unge gutter i tenårene. Mange av guttene utvikler en identitet innen kulturen, og lærer at ferdigheter innen maling gir anerkjennelse og maskulinitet. På den andre siden står samfunnet for øvrig, representert og påvirket av makthavende voksne menn med sine egne interesser. Har de voksne eneretten til å bestemme hvordan byrommet skal «utsmykkes»? Mange vil kanskje si ja. Ungdommen har bare å innrette seg. I en analogi til barneoppdragelse vil en si at et slikt kompromissløst krav om lydighet er naivt i dagens samfunn. Kan man si at dette til dels handler om barneoppdragelse? Dette er spørsmål som neppe ble stilt i forkant av kampanjene for graffiti kontroll. Burde de blitt stilt, og hvis ja, ville vi gjort noe annerledes?

Heller enn kulturkamp ser vi tilbake på en «åndsforlatt konflikt», slik Østerberg (Høigård 2007, s.190) beskriver den. Den eldre eliten universaliserer standpunktet om at graffiti skal vekk. Virkemidlet for å oppnå dette er å presentere graffiti feilaktig. Graffiti likestilles med hærverk som tilfeldig vindusknusing, og dens miljøer blir forbundet med vold- og narkotikakriminalitet. Makthaverne lar således være å ta stilling til graffitiens kulturelle aspekt,

dens kulturhistorie og dens betydning for mange unges identitet. «Griseriet» skal vaskes vekk, og «pøblene» må straffes. Graffiti tillegges en negativ symbolsk betydning som går langt utover det eneste faktiske problemet den utgjør, nemlig å øke det kommunale renholdsbudsjettet.

Borte er spørsmål om hvem som har retten til «å farge av» på det offentlige rom. Uvesentlig er forholdet våre unge får til politiet og rettsvesenet. Det er uten betydning at man skaper store og kanskje uopprettelige motsetninger mellom sosiale klasser og generasjoner. Høigård (2007, s.180) skriver at politikken har vært preget av en eneste innsnevret målsetting: å bli kvitt graffiti.

Det er imidlertid sant at vi har forsøkt forebyggende tiltak. Ett som praktiseres i dag er «lovlige vegger», der graffitiutøverne kan male uten frykt for straffeforfølgning. Dette gjør likevel ikke at den ulovlige graffiti opphører. Høigård (2007, s.356) demonstrerer det forførende aspektet ved ulovlig graffiti gjennom utdrag av samtaler med ungdommer. Det gir spenning på samme måte som å dra på epleslang da man var liten. Høigård sammenligner spenningen ved å spise eplene fra naboens hage med spenningen i å tagge ned en sentrumsvegg midt på natten. Det blir ikke det samme å spise fra eget epletre. I samtalen framkommer det at utøverne *ønsker* å provosere. Enkelte ungdommer sier at de ikke er interessert i å male lovlig. Mye av verdien i det hele er «å bombe en vegg», og komme seg unna politiet (Høigård 2007, s.358).

Således er det søkt å påstå at alle graffitiutøvere kun har et edelt ønske om å få praktisere sin kunstform. Det kan virke som mange gjør det *fordi* det er ulovlig. På den måten fungerer bare 90-tallets straffeskjerpning som en forhøyning av innsatsen. Som Høigård skriver, «*jakten på malerne forebygger ikke graffiti, den øker graffitiens gleder – så sant ikke maleren blir tatt*».

Straffen for tilgrising

Andenæs (1994) sine tidløse argumenter rundt problemene ved straff gjør seg gjeldende for meg. Først og fremst må man forstå betydningen av at vi i Norge opererer med en «relativ straffeteori». Det vil si at straff er et uønsket onde som bare kan forsvares i kraft av dens nyttevirksomheter i samfunnet. Straffen skal fungere «individualpreventivt» på den som straffes, slik at han ikke bryter loven mer. Videre skal den virke «allmennpreventivt», ved at andre ser

hva som skjer hvis man bryter loven. Spørsmålet blir så, «hvordan har vi straffet graffitiutøvere, og hvor preventivt har det vært?»

Høigård viser til hennes gjennomgang av 1415 straffesaker fra 1990 til 1999 der gjerningsmannen fikk en eller annen strafferettslig reaksjon. Pengestraffer i form av bøter, forelegg og erstatninger preget 60,6 % av sakene. *De største summene er erstatninger og da først og fremst krav fra Sporveien.* Dommene med de 8 høyeste erstatningskravene er fra mellom 71 666,- og helt opp til 225 000,-. De har en samlet sum på 989 717,- kroner (Høigård 2007, s.294).

Videre fremmet Sporveien skyhøye erstatningskrav uten å gjøre eksakte vurdering av utgiftene de hadde hatt. Media gjenga ukritisk Sporveiens beregninger om hva graffitien kostet samfunnet, og disse overdrevne beregningene ble lagt til grunn i den offentlige debatten. Videre varierte domstolenes gjennomgang av slik dokumentasjon, hvilket resulterte i store forskjeller på erstatningsdommene i relativt like saker. Et eksempel er Sporveiens begynnende beregning av deres kostnader til 60 000,- kroner, der erstatningen etter rettens undersøkelse av dokumentasjon blir satt til kroner 10 200,- (Høigård 2007, s.296). Hvor vidt retten var kritisk til dokumentasjonen hadde vel så mye å si for erstatningsstraffen, som de faktiske utgiftene Sporveien hadde hatt.

En dom endte med at Sporveien krevde 71 666,- kroner fra en 17-årig ungdom (Høigård 2007, s.302). Han hadde 1200,- kroner netto inntekt fra arbeidskontoret i måneden, og begge foreldrene var arbeidsledige. Summen blir ikke lempet til tross for dette, og retten uttalte at kravet ikke var urimelig tyngende for ham.

Høigård viser til 7 spesielle dommer fra 90-tallet der ungdommer med *median-alder på 17,5*, har fått ubetinget fengsel med graffiti som enslig eller sentral del av tiltalen (Høigård 2007, s.301). Lengden på de ubetingede fengselsstraffene deres varierer fra 18 dager til 7 måneder, med en median på 30 dager. Medianen på den betingede fengselsstraffen deres er 5 måneder.

Begrunnelsen for de strenge straffene er blant annet at ungdommene er domfelt for graffiti før, og at de ikke har «benyttet seg av sjansen» som rettsapparatet gav dem. Tankegangen er, «*hvis straff ikke fungerte første gangen, så prøver vi igjen med strengere straff*». Videre begrunnes den ubetingede fengselsstraffen ut fra allmennprevensjonen. Hva har vært resultatet?

Straffens resultat

Straffeapparatets økte midler og vilje til å bekjempe graffiti resulterte i flere *registreringer* av graffitiilovbrudd, og flere dommer. Straffeforfølgningen av graffiti har hatt liten effekt (Høigård 2007, s.206). Det er ikke grunnlag for å si at omfanget av graffiti er blitt mindre eller større som følge av kontrollapparatets arbeid. Høigård utleder at strafferetten har liten påvirkningskraft der lovbruddene er en del av personens hverdag og livsstil.

En av graffiti- og narkotikakontrollens faktiske virkninger, er å sortere enkelte folk inn i et filleproletariat. De får bøter og erstatningsdommer dem ikke har forutsetninger til å betale. Videre blir de nektet sympati, nettopp fordi de er kriminelle. Gjennom straffeforfølgelsen av graffiti miljøet har vi også bidratt til å skape et kriminelt miljø som i utgangspunktet ikke eksisterte. Kontrollapparatet oppfant ikke hærverket gjennom sin kampanje, men de demoniserte utøverne (Høigård 2007, s.221). På denne måten lagde de også klare fiendebilder av politiet og samfunnet *for* ungdommen. Det hele ble en selvoppfyllende profeti.

Det er likhetstrekk mellom narkotikabruk og graffiti kultur, samtidig som de er vidt forskjellige. Graffiti og rekreasjonsbruk av narkotika kan sees på som ungdomsopprør, mens narkotikamisbruk i større grad er en tilbaketrekking. Det som er likt er hvordan det ulovlige ved graffitiidentiteten, og det ulovlige ved narkotikamisbruket *er en del* av lovbrøyteren. Maleren gjennom sitt opprør, kultur og estetiske forhold til graffiti. Rusmisbrukeren gjennom sin avhengighet. De er lovbrudd koblet opp mot livsstiler typisk for folk i de lavere samfunnssjikt. Nils Christie spør retorisk, «hvem er det egentlig som ønsker å bli narkoman?» Jeg vil på samme måte *retorisk* spørre, «hvilke ungdommer tar bevisste valg om å *finne* verdi, fellesskap og identitet i graffiti miljøet og kulturen?».

Høigård (2007, s. 28) skriver at hennes hensikt med studien ikke er å få folk til å like graffiti, eller å være «på parti» med malere. Hensikten hun og jeg deler er å demonstrere de voldsomme forandringene i relasjonen mellom graffiti ungdom og resten av samfunnet.

Drøftelse

Forventninger til polityrket

Jeg hadde ikke noe personlig forhold til graffiti før jeg kom over denne litteraturen. Den framsto for meg som meningsløs skribling, men noen ganger imponerende. Jeg har vokst opp i en by der den ikke har vært ansett som et stort problem. På samme måte har jeg ikke noe personlig forhold til narkotika. Hva er det så som gjør at kritisk teori som dette får mye feste hos meg, og mindre hos andre?

Som følge av personlige interesser har jeg lenge vært lidenskapelig opptatt av skillene mellom vitenskapelig kunnskap, og subjektive erfaringer. Jeg er særlig opptatt av vitenskapelig kunnskap fordi den baseres på *systematiske* betraktninger av hvordan verden fungerer, og ikke bare enkeltindividers kontekstbundne erfaringer. Videre gjøres den tilgjengelig for andre slik at den kan kritiseres og nyanseres. Vitenskapen bryr seg ikke om hva vi erfaringsmessig *føler* er riktig, eller at funnene dens bryter med noen allmenn oppfatning innad i etaten. Den prøver å komme nærmere *sannhet*, og denne delen av vitenskapen tror jeg kan oppleves som brutal.

«Hva er vitsen med å lære en masse begreper for ting vi vet hvordan fungerer? Vi trenger ikke masse store ord for å gjøre jobben vår». Dette doxa mener jeg representerer en verdikonflikt med *subjektive erfaringer* på den ene siden, og *vitenskapelig kunnskap* på den andre siden. Jeg forstår dette doxa som en studentkulturs indirekte uttrykk for *to* oppfatninger. Den første er oppfatningen at de «store ordene» vi lærer *ikke har noen betydning* for hvilke metoder vi bruker. Den andre oppfatningen er at polityrket mestres *kun* ved erfaringen man automatisk får ved å jobbe mange år «ute». Politikultur er ofte en bremsekloss for endringer, og det er avgjørende å forstå kompleksiteten av denne (Larsson, Gundhus & Granér 2014, s.245).

Samtidig er det klart at politifolks samfunnsforståelse har betydning, og ikke skal forkastes til fordel for forskning. Finstad (2000, s.356) demonstrerer dette når hun skriver at hennes feltarbeid og kjennskap til politiet over tid har gjort det vanskeligere for henne å uttale seg entydig om politiets virksomhet. Hun fikk mer forståelse for hvorfor politiet jobber som de gjør. Det vil

utvilsomt bli vanskeligere for meg å være kritisk etter at jeg har jobbet noen år, men denne teorien har *endret* forventningene mine til yrket. På samme måte som politifolk har lyst til å fortsette med det de alltid har gjort, så tenker jeg at politihøgskoleelever vil «beskytte» *sine* forventninger fra endringen jeg har opplevd.

I forbindelse med disse forventningene, så stiller jeg spørsmål ved Politihøgskolens rekrutteringsmetoder. Samtidig som de satser på forebyggende politiarbeid, så lokker de stadig yngre studenter inn i utdanningen med setninger som, «ønsker du en arbeidshverdag med fart og spenning?» På utdanningsmessene skal ungdommene ta armhevinger for å demonstrere deres egnethet som politi, og i søkeprosessen er det de *fysiske* kravene som alle forbereder seg på. Jeg kan på et vis forstå at mange studenter blir tatt på sengen når politiutdanningen er atskillig mer teoretisk enn de hadde fått inntrykket av.

Hansen (2015) skriver at han som høgskolelektor i kriminologi har blitt utfordret av politihøgskolestudenter, om teoriens relevans for politiyrket. En av årsakene til at studentene er kritiske tolker Hansen til å være at det er manglende samsvar mellom teorien og deres erfaringer, eksempelvis fra praksisåret. I forbindelse med denne problemstillingen har Hansen sett behovet for en økt refleksjon rundt selve *formidlingen* av teorien. Teorien må legges fram på en måte som tar hensyn til dem som hører på, nemlig politistudenter. Samtidig forklarer Hansen at studenter utover semesteret gradvis anerkjenner faget, og dette har illustrert for ham at kriminologi er et modningsfag.

Pretensiøse begreper?

Noe jeg tidlig merket meg og som går igjen, er harselering med *begrepene* og teoriene som utgjør de teoretiske fagene. Jeg har tolket det slik at mange oppfatter begrepene som unødvendige og kompliserende.

«Kriminalitet» er et begrep jeg tror mange politistudenter tar for gitt at de forstår. Folk har litt forskjellige oppfatninger av hva det innebærer, men de store linjene er alle enig om. Jeg refererte tidligere til hvordan flertallet i straffelovkommisjonen fikk avvist sitt forslag til avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika. Dette er *nok* et eksempel på at *kriminalitet*

er subjektivt; kriminalitet er *størkede maktforhold*. Straffelovkommisjonen kan ikke lett endre på dette når det er en overveldende oppfatning i samfunnet om at narkotika må være ulovlig og straffbart.

Schiefloe (2011, s.65) skriver at poenget med begreper er å hjelpe oss å knytte store mengder informasjon til få ord. De gjør at vi kan tenke systematisk, og at vi får en bredere forståelse av virkeligheten rundt oss. Teoriens begreper er simpelthen ikke bare «*store ord på ting vi kan fra før*». Jeg håper å ha illustrert at selv innarbeidede begrep som «kriminalitet» kan ha en dypere mening enn det man intuitivt forstår. Ved *virkelig å forstå* begrepet, kan man eksempelvis diskutere lovgivningsproblematikk på en mye bedre måte. Enkelte av underviserne har tiårs erfaring med faget sitt, og jeg synes det er arrogant å hevde at *politistudenter flest* forstår alt fra før.

Den kompliserende kunnskapen

«*Enhver er ansvarlig for sine valg i livet*». Dette doxa som jeg personlig omfavnet før eksponering til de teoretiske fagene, havnet i en vanskelig og uoversiktlig klemme. Dette på grunn av at lovgivningen og straffeapparatet synes å leve sine egne liv, og at de naturlig innretter seg mot samfunnets fattige. Fattige får ganske enkelt dårligere forutsetninger for å ta «gode» valg. Strukturer og mekanismer i samfunnet forsterker variasjonen i disse forutsetningene, og resultatet er at økonomi og klassetilhørighet har mye å si for om personer blir straffeforfulgt. Gjennom redegjørelsen for narkotika- og graffiti politikken ønsket jeg å vise at det ikke bare er menneskers *valg* som spiller inn på om de gjør kriminelle handlinger. Samfunnet *gjør* også slik at enkeltes handlinger *blir* kriminelle.

Et sannsynlig spørsmål fra medstudenter kan så bli, «*så hva skal vi gjøre da? Vi kan ikke bare la være å ta dem fordi de har det vanskelig*». Jeg tror en betydelig del av studenters vanskeligheter med å se nytten av teorien, er at den *tilsynelatende* bare problematiserer arbeidet vårt. Jeg har forsøkt å vise hvordan fengselsstraff og bøter virker lite preventivt mot enkelte lovbrudd. Jeg har redegjort for teori som sier at vi i vårt vanlige daglige arbeid er med å forsterke sosiale

forskjeller. Teorien forsøker å nyansere standpunktet at lovbrøtere kun har seg selv å takke for hvor de har endt opp i livet.

Dette oppfatter jeg at mine medstudenter har problemer med å akseptere. Erfaringene deres fra praksisåret kan sannsynligvis være vanskelig å forene med en slik nyansering. Min egen erfaring fra praksisåret gjør dette forståelig. Mange av dem jeg kom i kontakt med som politi syntes å ha funnet seg til rette i rollen som «kriminell». De passet ikke «offerrollen» som de teoretiske fagene beskriver. I møtene med disse kunne teorien framstå som *virkelighetsfjern*. Jeg kan tenke meg at det var slike møter som gav Finstad økt forståelse for politiets yrkesmessige dilemmaer.

Forventningene til politiyrket som jeg har redegjort for kan videre sees i sammenheng med hva unge politifolk *ønsker* å drive med (Finstad 2000, s.112).. Det er de «action- og jegerpregede» typene av arbeidsoppgaver som skaper identitet hos yngre politifolk. Tankene hennes om hva som er det «egentlige politiarbeidet» gjør seg gjeldende (2000, s.98). Er det farten, makten og jakten? Hun skriver at yngre mannlige politifolk i større grad enn eldre og kvinnelige, har en forestilling om politiets arbeid som «å fange tyver».

Teorien jeg har gjort rede for tidligere i oppgaven kan således virke identitetsforstyrrende for disse blivende politifolkene. Kan det være at det oppstår motsetninger når de teoretiske fagene kritiserer «jaktvirksomheten» som mange studenter *forventer å bygge identiteten sin på?*

Forskningen rundt kriminalitetens årsaker er kanskje vanskelig å svelge for den som summerer politiets arbeid til «å fange fanger». Jeg undrer meg om enkelte kritiserende doxa springer ut av en slags frykt hos medstudenter for å miste denne jakten.

Videre kommer ikke teoriens kritikk med forslag til *alternative* arbeidsmetoder. Det kan således være lett å bli motløs hvis man skal ta den til seg. Kanskje er vi tjent med en tydeligere kobling mellom de teoretiske fagene og det å arbeide forebyggende? I hodet mitt er politistudiets økte vekt på forebyggende arbeid en logisk konsekvens av kunnskapen fra de teoretiske fagene.

Fra teori til forebyggende

Et prosjekt kalt «Trygghet og tillit⁹» som ble evaluert i 2010 dreide seg om å øke minoritetsbefolkningens tillit til politiet. Metoden deres var «å gjøre det vi alltid har gjort, men gjøre det annerledes». Prosjektet var i harmoni med kunnskapen fra de teoretiske fagene, og politiansatte som var tett involvert rapporterte økt trivsel og mening i arbeidet (2010, s.108). De følte at de gjorde en bedre jobb, og de fikk flere gode tilbakemeldinger fra publikum. Hva vil det så si «å gjøre det vi alltid har gjort, men annerledes»?

Prosjektet kan faktisk kokes ned til noe så enkelt som «kommunikasjon som metode», eller «kommunikasjon i fredstid». Det er fredstidens uformelle, uanstrengte og *interesserte* småprat med publikum som bygger tillit. Kommunikasjon er en ferdighet, sies det også blant politifolk. Noen har det mer enn andre, *men den kan trenes opp* (2010, s.105). Et av poengene med kommunikasjonen er å *innlede en relasjon*, og gjennom denne påvirke personer til å endre atferd. Jeg tenker selv på de gangene i praksis da vi kjørte forbi barnehageunger på tur, og den gode følelsen inni meg når de smiler og vinker. Kan det være at vi ved og bevisst bruke kommunikasjon som metode kan komme nærmere en verden der folk reagerer slik? Men er dette noe som studenter ønsker yrket deres skal være?

Jeg vil presentere denne problematikken som et spenningsfelt mellom den *relasjonelle* og *instrumentelle* måten å forholde seg til publikum (Christoffersen 2013, s.55). Det er helt klart i politiets interesse å forholde seg til hvert enkelt publikumsindivid som tenkende og følende subjekter. Det vil altså si en *relasjonell tilnærming*. Politiet vil likevel ofte være nødt til å bruke makt mot mennesker, og således utføre *instrumentelle* handlinger som bruk av håndjern eller arrestasjonsteknikker. Det relasjonelle må da til en viss grad vike. Teorien er slik jeg ser det, en del av Politihøgskolens samlede innsats for å gjøre studentene oppmerksom på denne vekselvirkningen. Noen ganger må vi «trå til», og da er det selvfølgelig viktig med instrumentelle verdier som handlekraft og fasthet. Det forebyggende perspektivet ivaretas imidlertid best ved de relasjonelle verdiene.

---

⁹ En god dag på jobben (Egge, Berg & Johansen 2010)

Det er sant at de aller fleste studenter forstår når det er nødvendig å være instrumentell eller ikke. Samtidig mener jeg at denne teorien bidrar til at en dypere forankring og forståelse. Jeg tror teorien gjør det lettere å handle i tråd med retningslinjene våre, selv når vi er slitne, sultne og ganske enkelt «drittlei». Jeg tror teorien kan være forskjellen på om vi føler vi *burde* være relasjonell, og om vi *har lyst* til å være relasjonell. Dyktighet i vekslingen mellom den relasjonelle og instrumentelle tilnærmingen synes jeg er blant en politipersons største dyder. Utfordringen er å skape trygge politifolk som er i stand til å inneha flere roller, og som er trygg i vekslingen mellom disse. Dette muliggjør en kunnskapsbasert, relasjonell og forebyggende virksomhet «mellom slagene».

Avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å redegjøre for teori som har gjort meg motivert for å drive med forebyggende politiarbeid. Jeg har også forsøkt å vise hvordan teorien har gjort meg mer egnet til dette. Videre har jeg drøftet og fundert over hvorfor mange av medstudentene mine ikke har sett nytten av denne teorien.

Noen av tankene jeg har kommet med har vært med meg siden første år på Politihøgskolen. Nå ser jeg fram til et langt yrkesliv i politiet. Prosessen ved å skrive denne oppgaven har gjort meg klarere for å møte fremtidige kolleger med mer og mindre like meninger. Jeg har en god følelse, og håper jeg vil få muligheten til å jobbe på *min* måte. Jeg håper jeg vil gjøre et arbeid jeg kan være stolt av.

Bibliografi

(u.d.).

Andenæs, J. (1996). *Straffen som problem*. Halden: Exil forlag.

Christie, N., & Bruun, K. (2003). *Den gode fiende: Narkotikapolitikk i Norden*. Oslo: Universitetsforlaget.

Christoffersen, S. A. (2011). *Profesjonsetikk. Om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker*. Oslo: Universitetsforlaget.

Egge, M., Berg, M., & Johansen, N. B. (2010). *En god dag på jobben*. Oslo: PHS Forskning.

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag AS.

Hansen, H. (2015). Profileringskriv, søknad om opprykk til førstelektor, upublisert manus. Stavern.

Hauge, R. (2001). *Kriminalitetens årsaker. Utsnitt av kriminologiens historie*. Oslo: Universitetsforlaget .

Hauge, R. (2011, Mars 16). Avkriminalisering av narkotikabruk og den nye straffeloven. Oslo, Norge.

Hentet fra

[http://www.jus.uio.no/ikrs/tjenester/kunnskap/kriminalpolitikk/meninger/2010/avkriminaliseri
ngavnarkotikabrukhtml](http://www.jus.uio.no/ikrs/tjenester/kunnskap/kriminalpolitikk/meninger/2010/avkriminaliseri
ngavnarkotikabrukhtml)

Høigård, C. (2007). *Gategallerier*. Oslo: Pax Forlag.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2002). *NOU 2002: 04. Ny straffelov - straffelovkommisjonens delutredning VII*. Hentet Mai 3, 2015 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2002-04/id380296/?docId=NOU200220020004000DDDEPIS&q=NOU%20kriminalisering&navchap=1&ch=5#KAP4-2-3>

Justis- og politidepartementet. (2008). *Hvem sitter i fengsel*. Hentet April 28, 2015 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/jd/tema-og-redaksjonelt-innhold/kampanjesider/2008/straff-som-virker-2/hvem-sitter-i-fengsel/id526654/>

Larsson, P., Gundhus, H. O., & Granér, R. (2014). *Politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Myhre Lie, E. (2013). *I forkant*. Oslo: Gyldendal.

Nafstad, I. (2011). Rusbrukere i det offentlige rom i Oslo: De kriminelle kroppene.

Østerberg, D. (2003). *Sosiologiens nøkkelbegreper*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag AS.

Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt: Ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.

Politiets fellesforbund. (2013). *Undersøkelse av studenters fornøydhhet med undervisningen på PHS*.

Hentet April 7, 2015 fra

http://politiforum.no/filestore/Politiforum/Filer/Vedlegg_til_artikler/PFStudenteneunderskelse2013.pdf

Schafft, A. (2007). *Kriminalitet, sosial bakgrunn og kontroll*. Oslo: Pax Forlag.

Schiefloe, P. M. (2003). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Selvvalgt pensum:

Egge, M., Berg, M., & Johansen, N. B. (2010). *En god dag på jobben*. Oslo: PHS Forskning. (s. 105-108) 4 sider.

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag AS. (s. 43-126) 83 sider.

Høigård, C. (2007). *Gategallerier*. Oslo: Pax Forlag. (s. 16-32, 113-124, 179-206, 215-235, 265-287, 294-318, 356-361) 126 sider.

Larsson, P., Gundhus, H. O., & Granér, R. (2014). *Politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm AS. (285-300) 15 sider.

Totalt: 228 sider